Vatandar وطندار
سیاسی فرهنگی ادبی فلسفی

اروانښاد استاد اولمير زموږ د هيواد وياړلي اوبرمياله هنري ځيره

زموږ هيواد دخپلي لرغوني جغرافيوي او استراتيژيک موقعيت له مخي د طبيعي ډيرو ښکلو مناظرو ، طبيعي سرشارو شتمنيو ، زيرمو او منابعوو خاوند دی ، چي زموږ فرهنگي نوښتگرو، پوهانو، مورخانو او ليکوالانو په دي هکله د خپل هنر او استعداد په وسيله او هغه مينه يي چي د خپلی خاوری سره لرله د تاريخ حافظی ته يي په خپلواثارو کي درانه ياد

گارونه او نه هيريدونکي خاطری سپارلي دي، چي ددغو فرهنگي ځيرو مبتکرانه زيارگالني او نه هيريدونکي خدمتونه د پوره قدر او ستايني وړ دی.

په يوه ټولنه کي هنر دانسانانو د ارتباط وسيله ده، چي هدف او موخه يي د انسانانو راوپيښول دي او د انسانانو هرډول ويده عواطف، احساسات او تمايلات را بيداروي اود خپل کلام او هنر په وسيله خپل واقعي او ريښتيني افکاراو احساسات په مبتکرانه ډول نورو ته بيان او انتقالوي . په هره ټولنه کي بيلابيل هنرونه موجود دي لکه : د ښکلا او ښکلا پيژندني هنر، دموسيقي هنر، د انځوريز هنر، دخطاطي هنر، دنقاشي هنر، دليکني هنر، د نڅا هنر، دتياترهنر، د ډبرليکنو هنر، د فلم او سينما هنر او داسی نور په زړه پوري حرکتونه د هنرونو پهمکتب کي موجود دي. دموسيقي هنر د نورو هنرونو تر څنگ يو ډير په زړه پوري هنر دی چي خدای پاک هنرمندانوته ورپه برخه کړی دی. لکه څرنگه چي ليدل کيږي دا هنرهم لکه دشعر هنريوالهامي کيفيت اوالهي حکمت دی، چي زياتره هنرمندانو ته دالي شوي دی. هممداخبره ده چي زموږ زياتره هنرمندان د خپلو په زړه پوري اوښکلي آوازونو په وسيله د موسيقي سره يوځای د شعرونو گلدستی په ډير ښکلي کمپوزونو کي خپلی ټولني او خپلو مينه والو ته وړاندي کړي دي. زموږ هيوادوال د موسيقي سره يو ځانگړی مينه او علاقه لري، نو په کار ده چي زموږ هنرمندان خپله دنده په ډيرعالي توگه تر سره کړي. دوی بايدخپل خوږ کلام او خپلی په زړه پوري سندري او تراني او خوږي نغمي په خپلو اغيزناکواو خوږو آوازونو کي د ساز په څپو کي خپلو مينه والو ته ورسوي، او دهغوی هيلو او آرمانونو ته او د دوی د روح د تسکين او آرامي لپاره خدمت وکړي، او په خپل کلام کياود موسيقي د هنرپه وسيله د ټولني اصلاحي او روزنيز حالات هم بيان کړي. يو هنرمند کولای شي چي په خپل يو اثر کي او په خپل په زړه پوري کلام او ژبه کي په خپل حرکاتو اوبرخوردونوکي د انسانانوغم اومصيبت، درد او رنځ په ښادي او ښکلا تبديل کړي. يو هنرمند کولای شي چي دخپل وطني او تاريخي افتخاراتو، ملي يوالي، اتحاد او اتفاق، مينی اومحبت يوه

ځرګنده بیلګه شي.لنډه دا چي یوهنرمند کولای شي چي د انسانانوپه ملي، تاریخي، اجتماعي، سیاسي، اقتصادي او فرهنګي موقف باندی اغیزه ولري. یوه انساني ټولنه د سندرغاړو او هنرمندانو په خوندورو آوازونو او مستو نغمو او موزیکال غږونو ښکلي او رنګینه ده. که د موسیقي په اغیزه سوچ وکړو ، زیاتره شرقیان طبیعتا د غمونو او دردونو سره اخته دي ، نو دوی زیاتره ختیځه موسیقي خوښوي دا پدی چي ځنی ختیځه موسیقي د لویدیزي موسیقي په پرتله غم انګیزه او خواشینوونکي ده.

دا یوه منل شوې خبره ده چي زموږ په هیواد کي د خراب اباد استادانو د موسیقي د ودی لپاره دستاینې وړخدمتونه کړې دي. دخلکوپه افکارو کي د دوی هنري اغیزځلیدونکي اونههیریدونکي دی. دوی په سلګونو سازیان (نوازندګان) او سندرغاړي په رسمي اوخصوصیتوګه روزلی دي، او دموسیقي هنر د دوی د هڅو او زیار له برکته ډیرغوړیدلي دی، او لهدغه کوځه څخه نامتواستادان لکه د موسیقي سرتاج استاد سراهنګ اونور استادان وتلي دي.همدغه د خراب اباد هنرمندان وو،چي زموږ زیاتره خلک د لویواو نامتو شاعرانود شعرونوسره بلد شول لکه: مولانا جلال الدین محمد بلخي، امیرخسرو بلخي دهلوي، حافظ شیرازي، صاحب تبریزي، حضرب ابولمعاني عبدالقادربیدل او داسی نور.استادانواو نورو هنرمندانو د دوی شعرونه په خپلو خوږو سندرو کي اوپه خپل خوږ کلام کي د ټولو هیوادوالوغوږونوته رسولي دي. زیاتره دغه استادان چي دهندوستان نه افغانستان ته راغلي وو په خراب ابادکي اوسیدل. زیاتره دوی دعرفاني چشتیه طریقي پیروان وو، په دغه طریقه کي د موسیقیساز او آواز داظهار اجازت شته دی. دهندوانو په مذهب کي هم مقدساتو ته رسیدل موسیقیڅکني، او خپل مذهبي مراسم د موزیک په خوندورو څپوکي تر سره کوي، خو په اروپایي هیوادوکي د ډیر کلونو له تریدو څخه وروسته کلیسا ګانو ته موسیقي لاره پرانیسته.

زموږ په وروسته پاتی ټولنه کي د موسیقي هنرهر وخت دځینو متعصبینوافراطي مذهبي ډلو له خوا له ډیرو بندیزونو سره مخامخ شوی دی، خوبیا هم د دغو ستونزو سره سره زموږ د موسیقي په بڼ کي ډیر شمیر استادان او هنرمندان راټوکیدلي وو او دي، یو له دینامتو استادانونه ، وتلي او خوږ غږ لرونکي هنرمند خدای بخښلي استاد اولمیر دی.

استاداولمیرزموږ د موسیقي په آسمان کي ځلانده ستوری اوپه کلونوکلونودبزمونومشال ؤ، چي ده په خپل خوږ آواز د رادیوتلویزون څپوته لاښکلا ورکړې وه. دا استادان اوهنرمندان زموږ دهیواد ستري ملي شتمني دي، چي هر وخت باید دا شتمني د موسیقي په تاریخ کېځلانده او روښانه وسائل شي. زه هم دی ته وهڅیدلم، چي د دی ملي شتمني په هکله خپل وطني او ملي پور ادا کړم او یوڅه ولیکم.

استاد اولمیر یو په زړه پورې آواز لري، چي د اوریدونکواو لیدونکو په زړونو منګولی ښخوي اوهغوی ځانته راکاږي. دی که نن د خلکو په منځ کي نشته خو دده تل پاتی غږاواو هنر د خلکو په زړونو کي ځای لري. ده خپل آهنګونه او سندرې په ډیر عالي کچه ویلي دي او په عالي قالبونوکي یي ځای په ځای کړی دي . د ده کمپوزونه د قدر وړ دي، همدا سبب هم دی چي تر ننه پورې د ده آواز د خلکو په ذهن او زړونو کي ژوندی پاتی دی. ده زیاتره د خدای بخښلي (ملنګ جان) شعرونه په موسیقي کي انتخابول. خدای بخښلي (ملنګ جان) د پښتو ادب په غیږ کي یوخوږ ژبي، وتلي، ولسي، بااحساسه

او ملي شاعر ؤ. د ده شعرونه د پښتو ادب په آسمان کي روښانه او ځلیدونکی دي. د ملنګ جان ډیر نږدی کسان د موسیقي په برخه کي دا وواستاداولمیر، استادایوب، استاد منور، عثمان، اسلم، ګلالي، سپین بادام، توربادام، نواب

سید علم، نعمت الله، طلا محمد ،اوداسی نوردغوهنرمندانوپه کابل راديوکي اود نورو خلکو په محافلو کي د ملنگ جان شعرونه په
ډیرو ښکلوکمپوزونو اوطرزونوکي ویلی دي ښاغلي عبدالله بختانی خدمتگار، چي زمونږ دهیواد یونامتوادیب، شاعر او لیکوال دی د ملنگ جان په هکله په خپل یو شعر کي داسی وايي:

ملنگ جان زمونږ د عصر یو آواز و
د وطن د خوارو خلکو د زړه راز و
په خوږو نغمو بیداره یي اولس کړ
رازو نیاز، دردو گداز او سوزوساز و

داستاد اولمیر ټولی سندرې او آهنگونه د موسیقي په تاریخ کي یوه لویه پانگه ده.ده خپلي سندرې په ډیر عالي طرزونو اوښکلي غږ کي ویلي دي، خود ده یوسندره چي شعری یي دخوږ ژبي شاعرملنگ جان دی د هیواد په تاریخ کښی به هر وخت ځلانده او تل پاتی وي، او نن ورځ دغه په زړه پوری سندره د ملي سرود بڼه لري او د موسیقیداسی محفلونه نه شته چي هنرمندانو دا سندره هلته نه وي زمزمه کړی. ددی ښکلی اواو ملي سندرې شعر دا دی:
دا زمونږ زیبا وطن === دا زمونږ لیلا وطن
دا وطن مو ځان دی === دا افغانستان دی
دا یو حقیقت دی چي استاد اولمیر یو منلي او وتلي هنرمند و، اود ده غږ ډیر زیات مینه وال لرل.د استاد اولمیر شخصیت نه یوازی د ده په سندرو کي پروت دی بلکه ده د افغانستان سره او د انسان او انساني کرامت سره یوه ژوره او ښکلی مینه لرله. استاد اولمیر په (۱۳۱۲) لمریز کال کي د پیښور د (سولی) په کلي کي زیږدلی دی.د ده پلار احمد خان نومیده. د ده هنري ژوند د یو سر لوړي استاد په توگه د ټولو هنرمندانوپه ډله کي یو ځانگړی مقام لرياستاد اولمیر تر ځلورم ټولگي پوري خپله زده کړه په خپل کلي کي سر ته رسولي ده او بیا پیښور ته ولاړو او هلته یي د فر نټیر په ښوونځي کي تر لسم ټولگي پوري خپله زده کړه تر سره کړه. دی لس کلن ؤ چي د موسیقي سره یي مینه پیدا کړه او همداسی پسی سندرغاړی شو. ده هر وخت د پښتو فلمي سندرې لیدلي او زمزمه کولي او ترینه یي خوند او گټه اخیستله. ده خپل مور او پلار په کوچنوالی کي له لاسه ورکړل. دی لس کلن ؤ چي د یو نامتو هنرمند جعفرعلي خان سره په خپله سیمه کي پیژندگلوي پیداکړه اود هغه شاگردي یي په موسیقي کي تر لاسه کړه او د ده نه یي آرمونیه هم زده کړه او استاد دپښتوموسیقي زده کړه له ده سره پیل کړه. وروسته له دی چي پلار او مور یي وفات شول ده په خپل ژوند کي ډیری سترې اوستوماني اوترخي شیبی تیري کړي دي اودی دخپل تره سره اوسیده.هغه استعداد،مینه اوعلاقه چي استاد د ساز ، آوازاوموسیقي سره لرله دده تره هم دده ډیر قدر کاوه او دده هنر ته یي په ډیره درنه سترگه کتل. پس له څو مودي وروسته د ده تره د استاد هغه استعداد او په زړه پوري آواز چي موسیقي کي ولیده دی یي د یو مشهور هنرمند سبزعلي خان سره شاگرد کړسبز علي خان هم چي دده توانايي په موسیقي کي ولیده دی یي دځان سره لاهور ته یووړ او هلته یي ده ته د موسیقي د

زده کړی لاره اواره کړه. پس د یو لړ هنري فعالیتونو وروسته دی بیرته پېښور ته راغی سبزعلي خان په پېښور کې د استاد سره په ګډه یوه سندره چې (زړګې می شو توټې توټې) نومیده د پېښور له رادیو څخه خپره کړه دا لومړنې سندره وه چې خپره شوله. د دغی سندرې دخپرولو وروسته د ده ټوله کورنې له ده نه خپه او خوابدی شوه او دی د زیاتو ستونزو سره مخامخ شو. خو سره له دی هم ده د موسیقې زده کړی ته دوام ورکړ او په دی لاره کې نه هیلی نشو. له څه ځنډ وروسته دی د یو نامتو او پیاوړي شاعر ښاغلي ګلستان سره پېژندګلوی پیدا کړه او یو څه موده یې د ده سره ژوند کاوه او دده نه یې ډېره ګټه ترلاسه کړه او ډیری نوی سندرې یې د ده په مرسته جوړی کړی. پس له ډیرو ستونزو، ستومانیو او خواریو دی په (۱۷) کلنې کې په (۱۳۲۹) لمریزکال کې د تیرا د یو شمیر مخورو او مشرانو سره دافغانستان د خپلواکې په جشن کې د ګډون لپاره کابل ته راغی. په دی محال کې دی د یو نامتو، ادبي ، ولسي اوملي شخصیت اروابناد ملنګ جان سره معرفي او ملګرې شو.هغه وخت ملنګ جان په رادیو کابل کې د پښتو موسیقې چلوونکې او مسوول ؤ. استاد اولمیر د ملنګ جان په مرسته یو څو مودی لپاره په کابل رادیو کې ګډ کارته ادامه ورکړه.استاد د ملنګ جان خواږه اوپه زړه پوري شعرونه په ډیرعالي طرزونو کې جوړ کړل او په خپل ښکلي غږ کې لاپسی ښکلي اوپه زړه پوري کړل خود ځینو ستونزو له کبله د ده اړیکې د کابل رادیو سره وشلیدلې. وروسته استاد دیو نامتو او خوږ ژبي هنرمند اروابناد استاد نبي ګل سره اړیکې پیدا کړی او د ده په مرسته په (۱۳۳۵) لمریز کال کې بیا د کابل رادیو سره خپل هنري فعالیت پیل کړ. هغه سرشار استعداد او هغه په زړه پوري غږ چې ده درلود ده خپلو هنري هلو ځلو ته د ژوند تر پایه پورې دوام ورکړاو د رادیو کابل سره یې اړیکې نورې هم زیاتی او پیاوړې شوې. ده د پښتو موسیقې د ودی او پرمختیا په برخه کې ډیره غټه ونډه واخیسته او په دی لاره کې یې ډیر زیات زیار وګاله او ډیر زیات کارونه یې ترسره کړل. د پښتوپه موسیقې کې د ده خدمتونه د پوره قدر او ستاینې وړ بلل کیږي. استاداولمیرډیرشاګردان وروزل اویوشمیر سندرغاړوته یې کمپوزونه هم جوړکړي دي. د استاد شاګردان ډیرووخوله هغوی څخه نعمت الله،طلا محمداوسیدعلم ده ته نږدی کسان وو.استاد په خپل غږ کې په کابل رادیوکې د(۴۰۰) سندروپه شاو خواکې اوپه تلویزیون کې یې هم یوشمیرسندرې ثبتی اوخپرې کړې دي.ده په تلویزیون کې د ناروغې اوصحیي حالاتوله کبله لږسندرې ثبتی کړې دي. استاد دخپلو ثبتی شوې سندروسره د پښتو موسیقې پانګه نوره هم بډایه کړه ده ته د اطلاعاتواوکلتور وزارت له خواپه (۱۳۵۰) لمریز کال کې د استاذی درونډ اوویاړلې لقب ورکړشو. ترهغه ځایه پورې چې ده په موسیقې کې یو ځپانده استعداد اوخوږغږ درلوده دی تل د لوړومقاماتو له خوا ویاړل شوې اوستایل شوې دی. ده دوه ځله په ډیر درنښت د لومړې درجې د سندرغاړې هنري جایزه اخیستی ده. د ده استعداد او هلې ځلې په موسیقې کې نه هیریدونکې او نه ورکیدونکې دي. ده نه یوازی په هیواد کې د ننه بلکې د هیواد نه بهر هم سندرې ویلې دي . استاد د افغاني هنري ډلوسره هندوستان، روسیې، چکسلواکیا، پیښوراوکوټې ته هنري سفرونه کړې دي او هلته یې خپلو مینه والوته کنسرتونه ترسره کړي دي. د استاد دشعرونو انتخاب اوغوره کول د سندرو لپاره د ده کمپوزونه د پښتوموسیقې د ودی او پراختیا لپاره د قدر وړ دي، اوله همدی کبله د ده خوږې سندرې اوپه زړه پورې ترانې اوزمزمې د خلکو په زړونو کې یو ځانګړې ځای لري اوهر څوک یې خوښوي او ترینه لذت وړي. ده په خپل خوږ آواز اوپه زړه پورې نغمو هر وخت د خلکو محفلونه تاوده ساتلي دي استاد اولمیر ډیر کړکیچن ژوند تیر کړې دی اود ډیروستونزواوناخوالوسره مخامخ شوې دی. ده د ژوند تر پایه پوری واده ونه کړاوخپل ژوند یې زیاتره په یوازیتوب تیر کړې دی. ده د ژوند آخری ورځی د تکړه سندرغاړي او د ده شاګرد نعمت

الله سره تیره ولی اونعمت الله هم د ده ډیر قدر او درناوي کاوه.دا خوږ ژبي بلبل، ځلانده ستوري اود په زړه پوري نغمواوسندروهنرمند په (۱۳۵۹) لمریز کال کي د وږي (سنبلي) په میاشت کي په یوه ترافیکي پیښه کي سخت ټپي شو، چي له بده مرغه په دغه پیښه کي يي کيڼ لاس مات شو او دی د یو ځه مودی لپاره په روغتون کي پاتی شو. دغی پیښی اورنځورتیا په ده باندی ډیره ناوړه اغیزه وکړه او دی يي په خپل وروستي ژوند کي ډیر ونځوراوه. خو له دی سره سره ده هغه مینه چي موسیقي ته لرله خپل هنري کارونو ته ادامه ورکړه. دا ځوریدلي استاد دغوایي د میاشتي په (۱۴) نیټه په (۱۳۶۱) لمریزکال کي له دی فاني دنیا څخه سترګي پټی کړې. دی د شاشهید زیارت تر څنګ خاورو ته وسپارل شو. دیادوني وړده میرمن ملالی چي یوه نامتو ځیره ده او زیاتره خلک يي په هیواد کي دننه اوبهرپيژني هغه علاقه چي دی د استاد اولمیرهنري شخصیت ته لرله د ده قبر يي په خپل شخصي لګښت بیرته له سره جوړکړ چي د دی دا کاردهیواد په فرهنګي برخه کي یو نه ورکیدونکي او نه هیریدونکي کار دی. له دی لیکني په پای کي ویلي شم ، استاد اولمیرهغه ملي اولوی هنرمند دی چي د ده هنري ځیره اود ده ویاړلي نوم د ټولوافغاناناو د ټولو د موسیقي مینه والو په زړونو کي یو ځانګړی مقام لري او د ده غږ د تل لپاره ژوندی دی.خوشحال خان بابا وایي

مړه هغه چي نه يي نوم نه يي نشان شته

تل تر تله په ښه نوم پایي ښاغلي

د ده روح دی ښاد وي

په مینه او درنښت: انجنیرعبدالقادرمسعود